ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 17ης Δεκεμβρίου 1987 *

Στην υπόθεση 323/86,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal du travail της Nivelles (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Giuseppe Collini

και

Office national des pensions pour travailleurs salariés,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

συγκείμενο από τους G. Bosco, πρόεδρο τμήματος, R. Joliet και F. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. L. da Cruz Vilaça
γραμματέας: B. Pastor, υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο G. Collini, προσφεύγων της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενος από τον D. Rossini, συνδικαλιστικό εκπρόσωπο·

— ο Office national des pensions pour travailleurs salariés, καθού της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενος κατά τη μεν έγγραφη διαδικασία από τον M. Lardinois, δικηγόρο Βρυξελλών, κατά τη δε προφορική διαδικασία από τον J. Peltot·

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

— η ιταλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον P. G. Ferri, avvocato dello Stato·

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από το νομικό της σύμβουλο Δ. Γκουλούση·

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 8ης Οκτωβρίου 1987,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Νοεμβρίου 1987,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1986, το Tribunal du travail της Nivelles υπέβαλε δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος (στο εξής του κανονισμού 1408/71).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του G. Collini, διακινούμενου εργαζομένου ιταλικής ιθαγένειας, και του βελγικού Office national des pensions pour travailleurs salariés [Εθνικού Οργανισμού συντάξεων μισθωτών] (στο εξής: ONPTS). Ο Collini διάνυσε επαγγελματική σταδιοδρομία επτά ετών στην Ιταλία και 35 ετών στο Βέλγιο. Προσάπτει στον ONPTS ότι υπολόγισε τη βελγική του σύνταξη κατ' εφαρμογή του κανόνα περί μη σωρεύσεως του άρθρου 11β του βασιλικού διατάγματος 50, περί συντάξεως των μισθωτών λόγω συμπληρώσεως ορίου ηλικίας και των επιζώντων αυτών (στο εξής: βασιλικό διάταγμα 50). Κατά τον Collini, ο ONPTS όφειλε να εφαρμόσει τον κανόνα περί μη σωρεύσεως του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71.

3 Τα 35 έτη εργασίας στο Βέλγιο θα παρείχαν από μόνα τους στον Collini δικαίωμα συντάξεως ύψους 326 389 βελγικών φράγκων (BFR). Ο ONPTS υπολόγισε τη σύνταξη αυτή προσαυξάνοντας, σύμφωνα με το άρθρο 11α του βασιλικού διατάγματος 50, τα 35 αυτά έτη κατά οκτώ έτη πλασματικής ασφαλίσεως. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την περίοδο εργασίας του Collini στην Ιταλία, ο ONPTS, εφαρμόζοντας τον κανόνα περί μη σωρεύσεως του άρθρου 11β του εν λόγω βασιλικού διατάγματος, μείωσε τον αριθμό των ετών πλασματικής ασφαλίσεως από οκτώ σε τρία και χορήγησε, συνεπώς, στον Collini σύνταξη μόνο 300 490 BFR.

4 Πλην της βελγικής αυτής συντάξεως, ο Collini λαμβάνει και ιταλική σύνταξη. Τα επτά έτη εργασίας στην Ιταλία δεν θα παρείχαν από μόνα τους στον Collini συνταξιοδοτικό δικαίωμα. Ωστόσο, ο αρμόδιος ιταλικός φορέας μπόρεσε να του χορηγήσει σύνταξη 23 829 BFR, λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως που είχε συμπληρώσει ο Collini στην Ιταλία και το Βέλγιο.

5 Η βελγική σύνταξη των 326 389 BFR αποτελεί αυτοτελή παροχή κατά την έννοια του άρθρου 46, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, ενώ η ιταλική σύνταξη των 23 829 BFR αποτελεί επιμεριστικώς αναλογούσα παροχή κατά την έννοια του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο β), του ίδιου κανονισμού.

6 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το άθροισμα της βελγικής συντάξεως, μειωμένης κατ' εφαρμογή του κανόνα περί μη σωρεύσεως του άρθρου 11β του βασιλικού διατάγματος 50 (300 490 BFR), και της επιμεριστικώς αναλογούσας ιταλικής συντάξεως (23 829 BFR) είναι μικρότερο από το ύψος της αυτοτελούς βελγικής συντάξεως, την οποία θα δικαιούταν ο Collini δυνάμει του άρθρου 11α του βασιλικού διατάγματος 50, αν η σταδιοδρομία του περιοριζόταν σε 35 έτη εργασίας στο Βέλγιο και μόνο (326 389 BFR). Έτσι, ο Collini, που εργάστηκε επί επτά έτη στην Ιταλία και 35 έτη στο Βέλγιο, έλαβε σύνταξη μικρότερη από εκείνην που θα ελάμβανε αν είχε εργαστεί μόνο 35 έτη στο Βέλγιο. Θεωρεί ότι το γεγονός αυτό συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων που απέκτησε δυνάμει της βελγικής νομοθεσίας και ζητεί η σύνταξή του να εκκαθαριστεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71, και συγκεκριμένα με τον κανόνα περί μη σωρεύσεως της παραγράφου 3.

7 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Tribunal du travail της Nivelles υπέβαλε τα ακόλουθα δύο ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του κοινοτικού κανόνα περί μη σωρεύσεως του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71:

« 1) Πρέπει, στις περιπτώσεις που η εκκαθαριζόμενη δυνάμει των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71 παροχή υπόκειται στη μείωση που προβλέπεται στην παράγραφο 3, η μείωση αυτή να εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση ή αποκλειστικά και μόνο όταν υπάρχει χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως, όπως φαίνεται να προκύπτει από το προοίμιο του κανονισμού (όγδοη αιτιολογική σκέψη);

2) Λαμβάνοντας υπόψη ότι το πρώτο εδάφιο της παραπάνω παραγράφου 3 αναφέρεται στις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2, ενώ το δεύτερο εδάφιο αφορά μόνο τις διατάξεις της παραγράφου 1, πώς ακριβώς καθορίζεται ο διορθωτικός συντελεστής όταν μία μόνο από τις δεδομένες παροχές προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1; »

8 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως και η επιχειρηματολογία των μερών.

Επί του πρώτου ερωτήματος

9 Με το πρώτο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άθροισμα των παροχών που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 46 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να υφίσταται μείωση σε κάθε περίπτωση όπου υπερβαίνει το ανώτατο όριο που ορίζει η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου ή μόνο στις περιπτώσεις που η υπέρβαση αυτού του ανωτάτου ορίου προκύπτει από τη χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως.

10 Πρέπει καταρχάς να υπομνηστεί ότι το άρθρο 46, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, καθορίζει το ανώτατο όριο, εντός του οποίου ο διακινούμενος εργαζόμενος δικαιούται του αθροίσματος των παροχών που υπολογίζονται κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2, δηλαδή του αθροίσματος τόσο των αυτοτελών όσο και των επιμεριστικώς αναλογουσών παροχών. Κατά τη διατύπωση του άρθρου αυτού, το ανώτατο αυτό όριο είναι « το μεγαλύτερο » από τα θεωρητικά ποσά συντάξεων, ισούται δηλαδή προς το ποσό που θα δικαιούταν ο εργαζόμενος, αν είχε διανύσει όλες τις περιόδους ασφαλίσεώς του όχι σε διαφορετικά κράτη μέλη, αλλά στο κράτος μέλος του οποίου η νομοθεσία θα του παρείχε την υψηλότερη σύνταξη. Στην υπό κρίση περίπτωση είναι δεδομένο ότι το ανώτατο αυτό όριο ισούται προς το ποσό της βελγικής συντάξεως που θα δικαιούταν ο Collini αν είχε εργαστεί επί 42 έτη στο Βέλγιο και ότι η θεωρητική αυτή

βελγική σύνταξη, υπολογιζόμενη κατά τις διατάξεις του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχεία α) και γ), ανέρχεται σε 336 748 BFR. Με ανώτατο όριο το ποσό αυτό, επομένως, ο Collini δικαιούται του αθροίσματος της αυτοτελούς βελγικής παροχής (326 389 BFR) και της επιμεριστικώς αναλογούσας ιταλικής παροχής (23 829 BFR).

11 Πρέπει εν συνεχεία να παρατηρηθεί ότι, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο με την απόφαση της 13ης Μαρτίου 1986 (υπόθεση 296/84, Sinatra κατά FNROM, Συλλογή 1986, σ. 1047, σκέψη 19), από το άρθρο 40, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 προκύπτει ότι το άρθρο 46, που περιλαμβάνει στην παράγραφο 3 και τον κανόνα περί μη σωρεύσεως, εφαρμόζεται κατ' αναλογία στις παροχές αναπηρίας στην περίπτωση που ο εργαζόμενος έχει υπαχθεί στις νομοθεσίες δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών, από τις οποίες η μία τουλάχιστον εξαρτά το ποσό των παροχών από τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως. Το άρθρο 46 εφαρμόζεται επομένως στις περιπτώσεις όπου ο εργαζόμενος υπόκειται σε εθνικές νομοθεσίες, από τις οποίες η μία εξαρτά το ύψος των παροχών από τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως (η λεγόμενη νομοθεσία τύπου Β), ενώ η άλλη δεν το εξαρτά απ' αυτήν, αρκεί να έχει συμπληρωθεί η ελάχιστη περίοδος που απαιτείται για τη θεμελίωση του δικαιώματος επί της παροχής (η λεγόμενη νομοθεσία τύπου Α). Σε τέτοιες περιπτώσεις ισχύει το άρθρο 46, μολονότι η σώρευση δεν προέρχεται από χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως. Αυτό δείχνει ότι το άρθρο 46, παράγραφος 3, εφαρμόζεται οσάκις το άθροισμα των δεδομένων παροχών υπερβαίνει το ανώτατο όριο που προβλέπεται απ' αυτό, έστω και αν η υπέρβαση αυτή δεν προκύπτει από χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως.

12 Πρέπει, εξάλλου, να υπομνηστεί ότι, κατά την όγδοη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1408/71, το ανώτατο όριο που προβλέπεται στο άρθρο 46, παράγραφος 3, είναι αναγκαίο, « προς αποφυγή αδικαιολογήτων σωρεύσεων που προκύπτουν ιδίως από τη χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως και περιόδων εξομοιουμένων προς αυτές ». Η αιτιολογική αυτή σκέψη επιβεβαιώνει απλώς το ότι ο κανόνας του άρθρου 46, παράγραφος 3, περί μη σωρεύσεως δεν εφαρμόζεται αποκλειστικά στις περιπτώσεις όπου η υπέρβαση του ανωτάτου ορίου προκύπτει από χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως.

13 Υπ' αυτές τις συνθήκες, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο κανόνας του άρθρου 46, παράγραφος 3, που απαγορεύει τη σώρευση, εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση κατά την οποία το άθροισμα των παροχών που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 υπερβαίνει το όριο του μεγαλύτερου

από τα θεωρητικά ποσά των συντάξεων, έστω και αν η υπέρβαση του ορίου αυτού δεν προκύπτει από χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

14 Με το δεύτερο ερώτημά του, το εθνικό δικαστήριο διερωτάται κατ' ουσίαν επί της μεθόδου της προσαρμογής, την οποία επιβάλλει το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71 σε περίπτωση υπερβάσεως του ανωτάτου ορίου του προηγουμένου εδαφίου, όταν υπάρχει ένας μόνο φορέας που χορηγεί αυτοτελή παροχή.

15 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 46, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, « κάθε φορέας ο οποίος εφαρμόζει την παράγραφο 1 προσαρμόζει την παροχή του στο [κατά το] ποσό που αντιστοιχεί στη σχέση μεταξύ του ποσού της εν λόγω παροχής και του συνολικού ποσού των παροχών που προσδιορίζονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 1 ». Σε περίπτωση δηλαδή που πλείονες φορείς χορηγούν αυτοτελείς παροχές, η διάταξη αυτή επιβάλλει σε καθέναν απ' αυτούς να διορθώσει την παροχή του κατά το ποσό που αντιστοιχεί προς τη σχέση μεταξύ του ύψους αυτής και του αθροίσματος των αυτοτελών παροχών. Το άρθρο 46, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, αποσκοπεί έτσι στον καταμερισμό του ποσού, ως προς το οποίο γίνεται υπέρβαση του ανωτάτου ορίου του πρώτου εδαφίου, μεταξύ των διαφόρων φορέων που χορηγούν αυτοτελείς παροχές. Ο καταμερισμός αυτός απαιτεί τον καθορισμό συντελεστών μειώσεως, οι οποίοι ορίζονται σε συνάρτηση με την αναλογία κάθε αυτοτελούς παροχής προς το άθροισμα του συνόλου των αυτοτελών παροχών.

16 Απ' αυτό έπεται ότι δεν συντρέχει λόγος να γίνει τέτοιος καταμερισμός, όταν υπάρχει ένας μόνο φορέας που χορηγεί αυτοτελή παροχή. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, η « σχέση μεταξύ του ποσού της εν λόγω παροχής και του συνολικού ποσού των παροχών που προσδιορίζονται κατά τις διατάξεις της παραγράφου 1 », στην οποία αναφέρεται το άρθρο 46, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, ισούται εξ ορισμού προς τη μονάδα. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ο φορέας που είναι ο μόνος που χορηγεί αυτοτελή παροχή οφείλει να την προσαρμόσει, μειώνοντάς την κατά ολόκληρο το ποσό κατά το οποίο το άθροισμα της αυτοτελούς του παροχής με την επιμεριστικώς αναλογούσα παροχή υπερβαίνει το ανώτατο όριο του πρώτου εδαφίου του άρθρου 46, παράγραφος 3.

17 Εξάλλου, η εφαρμογή της μεθόδου προσαρμογής, την οποία επιβάλλει το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 46, παράγραφος 3, εδράζεται στην αρχή ότι το άθροισμα των παροχών που υπολογίζονται κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 δεν μπορεί να υπερβεί το ανώτατο όριο του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 3. Η αρχή αυτή

καθιερώνεται από το ίδιο το κείμενο του πρώτου εδαφίου· ορίζει δηλαδή η διάταξη αυτή ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος δικαιούται του αθροίσματος των οικείων παροχών μόνο μέχρι του ύψους του οριζομένου απ' αυτήν ανωτάτου ορίου.

18 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, όταν υπάρχει ένας μόνο φορέας που χορηγεί αυτοτελή παροχή κατά την έννοια του άρθρου 46, παράγραφος 1, μόνο αυτός ο φορέας οφείλει να μειώσει την παροχή του δυνάμει του άρθρου 46, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, οφείλει δε να προβεί στη μείωση αυτή ελαττώνοντας την παροχή του κατά ολόκληρο το ποσό, κατά το οποίο το άθροισμα των παροχών που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 υπερβαίνει το ανώτατο όριο του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 3.

Επί των δικαστικών εξόδων

19 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και η ιταλική κυβέρνηση, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1986 το Tribunal du travail της Nivelles, αποφαίνεται:

1) Ο κανόνας του άρθρου 46, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, που απαγορεύει τη σώρευση, εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση κατά την οποία το άθροισμα των παροχών που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 υπερβαίνει το όριο του μεγαλύτερου από τα θεωρητικά ποσά των συντάξεων, έστω και αν η υπέρβαση του ορίου αυτού δεν προκύπτει από χρονική σύμπτωση περιόδων ασφαλίσεως.

2) Όταν υπάρχει ένας μόνο φορέας που χορηγεί αυτοτελή παροχή κατά την έννοια του άρθρου 46, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, μόνο αυτός ο φορέας οφείλει να μειώσει την παροχή του δυνάμει του άρθρου 46, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, οφείλει δε να προβεί στη μείωση αυτή ελαττώνοντάς την κατά ολόκληρο το ποσό, κατά το οποίο το άθροισμα των παροχών που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 υπερβαίνει το ανώτατο όριο του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 3.

Bosco Joliet Schockweiler

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 17 Δεκεμβρίου 1987.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του πρώτου τμήματος

G. Bosco